USAID | Проект АгроІнвест

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ДОСЛІДЖЕННЯ ДОГОВОРІВ ОРЕНДИ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

ЗВІТ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

ЧЕРВЕНЬ 2014 Р.

Ця публікація підготовлена компанією Кімонікс Інт, виконавцем Проекту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «АгроІнвест».

ДОСЛІДЖЕННЯ ДОГОВОРІВ ОРЕНДИ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

ЗВІТ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Підготовлено Олександром Муляром, фахівцем з аграрної політики Проекту USAID АгроІнвест та Павлом Кулиничем, головним юридичним радником Проекту.Погляди авторів, викладені в цій публікації, необов’язково відображають точку зору Агентства США з міжнародного розвитку чи Уряду Сполучених Штатів Америки.

ДОСЛІДЖЕННЯ ДОГОВОРІВ ОРЕНДИ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Вступ

В Україні сільськогосподарська земля для виробництва товарної сільськогосподарської продукції використовується виробниками, здебільшого, на основі договорів оренди земельних ділянок. Згідно з даними опитування власників земельних паїв, проведеного проектом USAID АгроІнвест в листопаді-грудні 2012 року, 79,3% власників сільськогосподарських земель здають свої земельні ділянки в оренду сільськогосподарським підприємствам. Незалежно від того, чи буде запроваджено і наскільки швидко почне функціонувати ринок земель сільськогосподарського призначення, оренда землі залишатиметься важливою складовою ринку сільськогосподарських земель в Україні.

Крім того, результати згаданого опитування свідчать про наявність структурних проблем на ринку оренди землі, які призвели до дисбалансу інтересів орендарів/орендодавців та високих витрат на оформлення договорів оренди. Позиції власників земельних паїв у переговорах з орендарями є вкрай слабкими. Нерідко вони практично неспроможні контролювати використання їхніх земель і забезпечувати виконання орендарями умов договорів оренди.

З метою визначення найбільш важливих аспектів укладання і виконання договорів оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення АгроІнвест проаналізував репрезентативну вибірку договорів оренди, що складається з 697 договорів оренди, укладених в 14 областях і 70 районах України. З цих 697 договорів оренди 491 і 206 договорів стосувалися земельних ділянок, що перебувають, відповідно, у приватній та державній власності. Проведений аналіз дозволив з'ясувати спільні характеристики та слабкі місця договорів оренди, зробити необхідні порівняння і відповідні висновки.

На основі результатів аналізу АгроІнвест розробив рекомендації щодо поліпшення захисту інтересів дрібних землевласників у частині укладення і виконання договорів оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення.

Нашими партнерами по дослідженню стали організації, які добре усвідомлюють важливість захисту прав дрібних землевласників: Всеукраїнська асоціація сільських і селищних рад, Асоціація дорадчих служб України, Земельна спілка України, громадські об'єднання «Громадська платформа впровадження земельної реформи в Дніпропетровській області», «Перший аграрний кластер», херсонська та одеська обласні організації Комітету виборців України, «Агентство регіонального розвитку», «Інститут перехідних суспільств» та інші.

Розподіл зібраних договорів оренди за характером власності

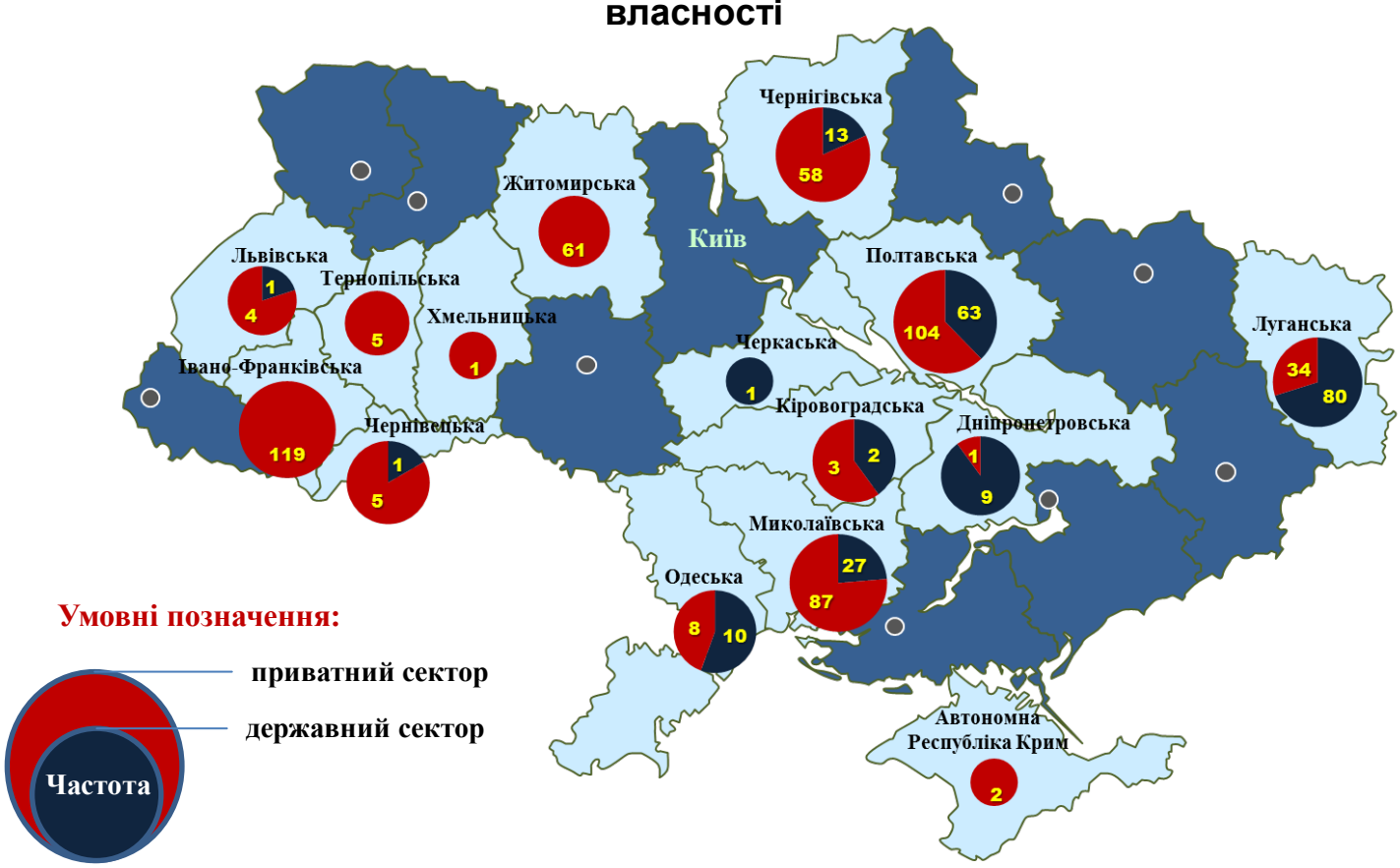

Розподіл договорів оренди за роками укладення, % договорів

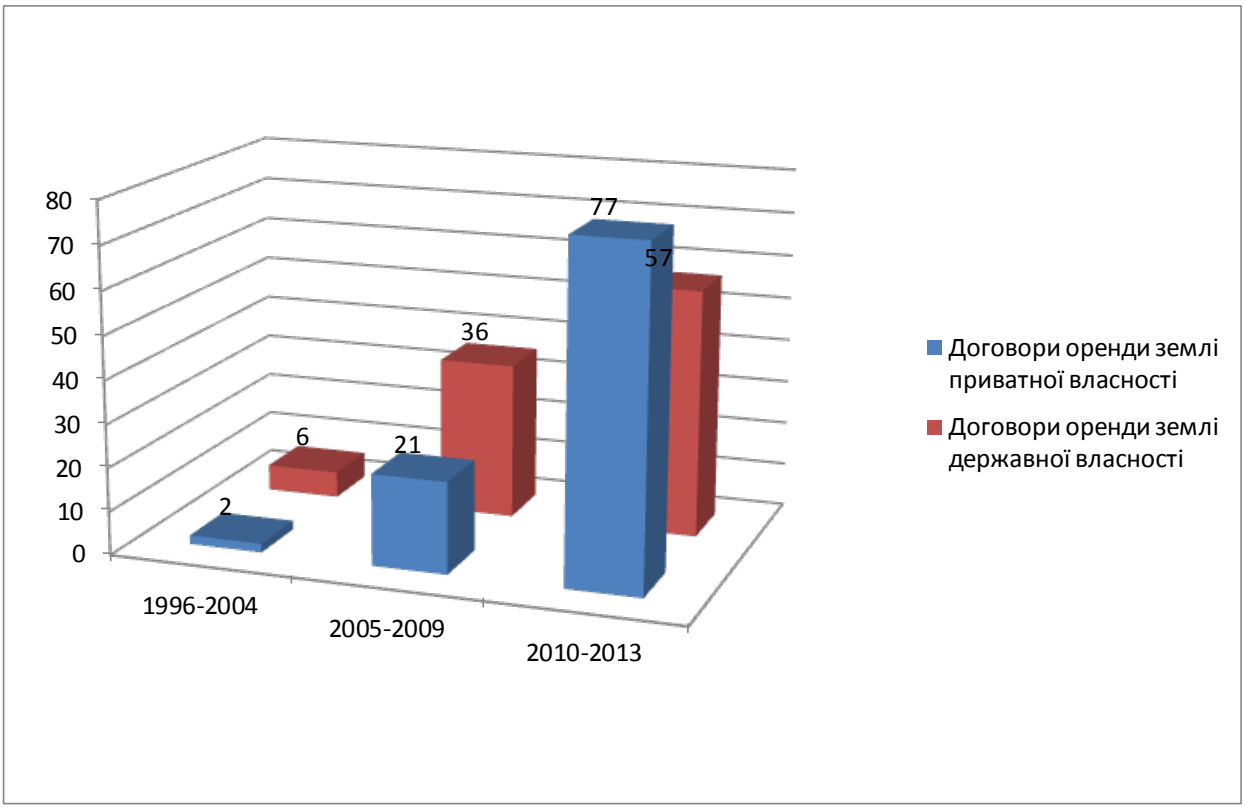

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. **Наявність присвоєного земельній ділянці кадастрового номеру**[1]. За результатами дослідження договорів, кадастрові номери присвоєні лише у 26,5% орендованих земельних ділянок, в тому числі у 20,5 % ділянок приватної власності та 40,8% ділянок державної власності. Разом з тим, як засвідчує практика, багато власників земельних ділянок отримали кадастрові номери протягом дії договорів оренди, однак це не відображено у самих договорах. Тим не менш, показники підтверджують те, що значна кількість орендованих земельних ділянок не є сформованими відповідно до законодавства.

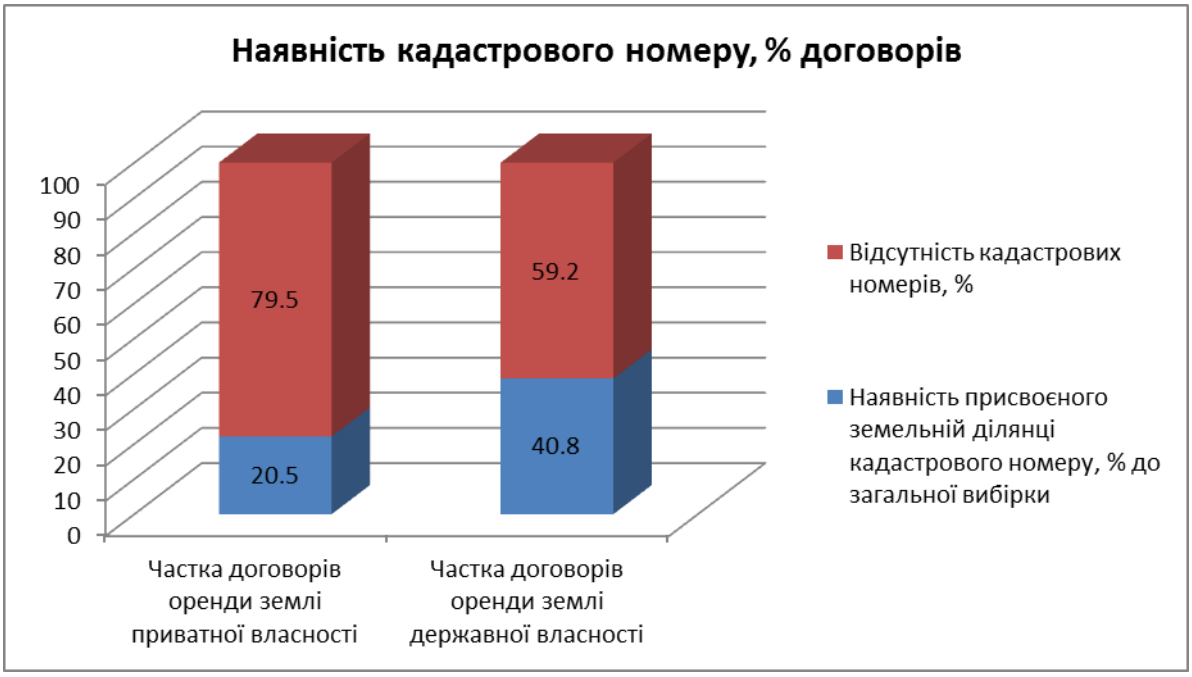

2. **Наявність нерухомого майна на земельній ділянці.** У 99% договорів оренди землі приватної власності відсутнє нерухоме майно на земельній ділянці. До вибірки не були включені договори щодо земельних ділянок із використанням систем іригації, що трапляється в деяких регіонах держави. Однак, результати дослідження засвідчують, що на землях сільськогосподарського призначення приватної власності, як правило, відсутнє нерухоме майно. Щодо земель державної власності, в 11 % договорів оренди цієї землі зафіксовано наявність нерухомого майна на земельних ділянках. Нерухоме майно (будівлі, споруди, дороги, гідротехнічні

[1] Кадастровий номер – це унікальний, такий, що не повторюється, номер, який присвоюється кожній земельній ділянці при внесенні відомостей про неї до Державного земельного кадастру, формується на підставі інформації про місце розташування ділянки та служить ключем для пошуку інформації про ділянку у кадастрі та інших базах даних. Наявність кадастрового номера є свідченням про сформованість земельної ділянки.

споруди тощо) може розміщатися і на землях сільськогосподарського призначення.

3. **Право орендаря на викуп земельної ділянки**. Як засвідчили результати дослідження, право орендаря на викуп земельної ділянки зафіксоване у 93% договорів оренди приватної власності та у 95 % договорів оренди державної власності. Положення про переважне право орендаря на отримання орендованої земельної ділянки у власність відповідає вимогам Закону України «Про оренду землі».

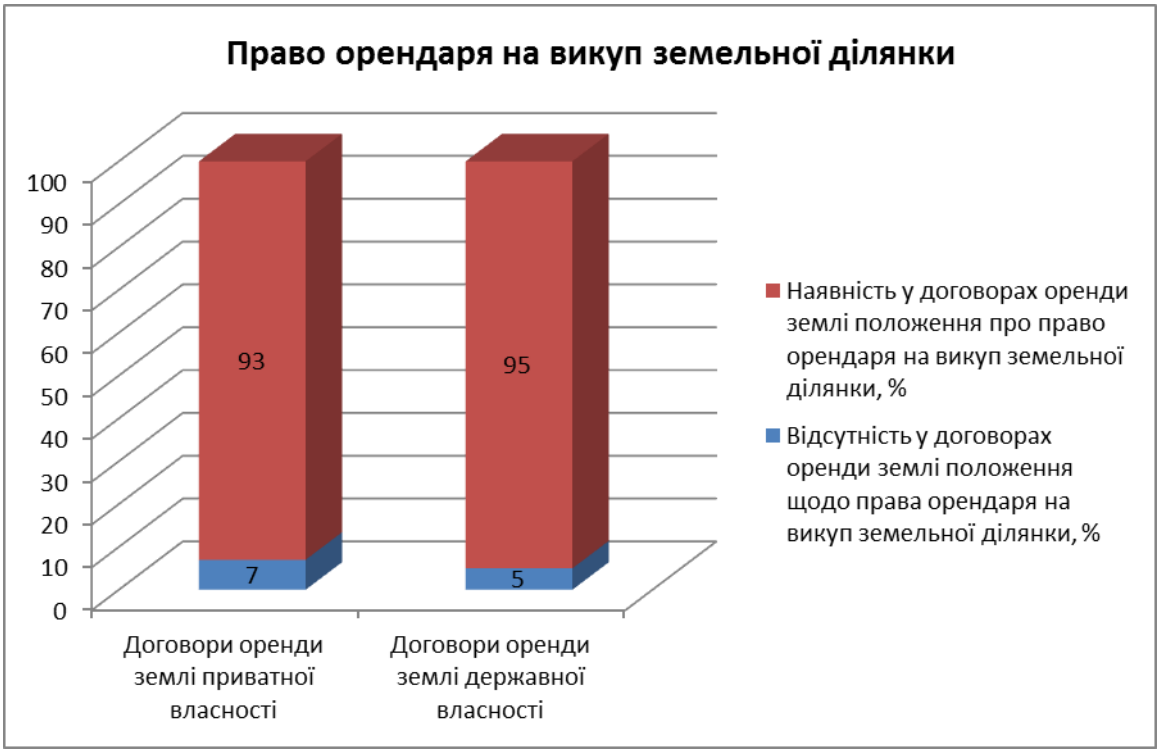

4. **Спосіб поновлення договору оренди**. За результатами дослідження, у 18,4% договорів оренди землі приватної власності спосіб поновлення договору оренди не відповідає вимогам Закону України «Про оренду землі». Згідно із Законом, орендар зобов'язаний письмово повідомити орендодавця про намір продовжити договір оренди не пізніше ніж за 30 днів до закінчення договору оренди. Однак, за результатами дослідження у 3,6 % договорів зафіксовані положення про автоматичне продовження договору оренди та у 15,1 % договорів зафіксовані положення про строк письмового повідомлення орендаря, який менший за визначений законом. Зокрема, є навіть договори, відповідно до яких орендар має повідомити орендодавця про намір продовжити договір оренди за 3 дні (!) до закінчення існуючого договору оренди. Звісно, в орендодавця залишається дуже мало можливостей про прийняття виваженого рішення щодо подальшого розпорядження своєю власністю.
   Слід відзначити, що у 96,% договорів оренди земель державної власності спосіб договору оренди відповідає вимогам Закону України «Про оренду землі».

5. **Рівень орендної плати**. За результатами дослідження у 8,4 % договорів оренди землі приватної власності рівень орендної плати зафіксовано на рівні, нижчому ніж 3% нормативної грошової вартості землі. З них у 5,3 % договорів рівень орендної плати зафіксований на рівні 1,5%. Разом з тим, слід відзначити про те, що у 15 % договорів орендна плата визначена на рівні 5%

нормативної грошової оцінки землі; переважна більшість з них укладена нещодавно – у 2011-2012 р.р.

6. **Відсутність фіксації рівня орендної плати у процентному вираженні до нормативної грошової оцінки землі.** У понад 10 % договорів оренди землі приватної власності рівень орендної плати визначений лише у вартісному виразі без зазначення її процентного співвідношення до нормативної грошової вартості землі. Такі випадки зафіксовані, в тому числі, і у довгострокових договорах оренди (10-15 років). Слід відзначити, що відсутність у

договорі оренди землі процентного вираження орендної плати по відношенню до нормативної грошової оцінки землі послаблює позиції землевласників щодо перспективи майбутніх коректив рівня орендної плати. Адже у такому випадку зміна нормативної грошової оцінки земельної ділянки не даватиме селянину-орендодавцеві землі правових підстав вимагати зміни розміру орендної плати. За умови визначення орендної плати у процентному виразі до нормативної грошової оцінки землі рівень орендної плати збільшуватиметься відповідно до збільшення такої оцінки. Слід зазначити, що протягом останніх 20 років нормативна грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення постійно зростала.

7. **Залежність середнього рівня орендної плати (вартісний вираз з розрахунку на 1 га) від року укладення договору оренди.** Результати дослідження демонструють пряму залежність зростання рівня орендної плати із періодами укладення договорів оренди земель як державної, так і приватної власності. Чим пізніше укладений договір, тим вищою є орендна плата за землю. Очевидно, головними причинами цього є зростаючий попит на землю та конкуренція серед орендарів, а також інфляційні процеси. Ці результати підтверджують ризики для землевласників укладати довгострокові орендні договори без чіткого механізму перегляду рівня орендної плати.

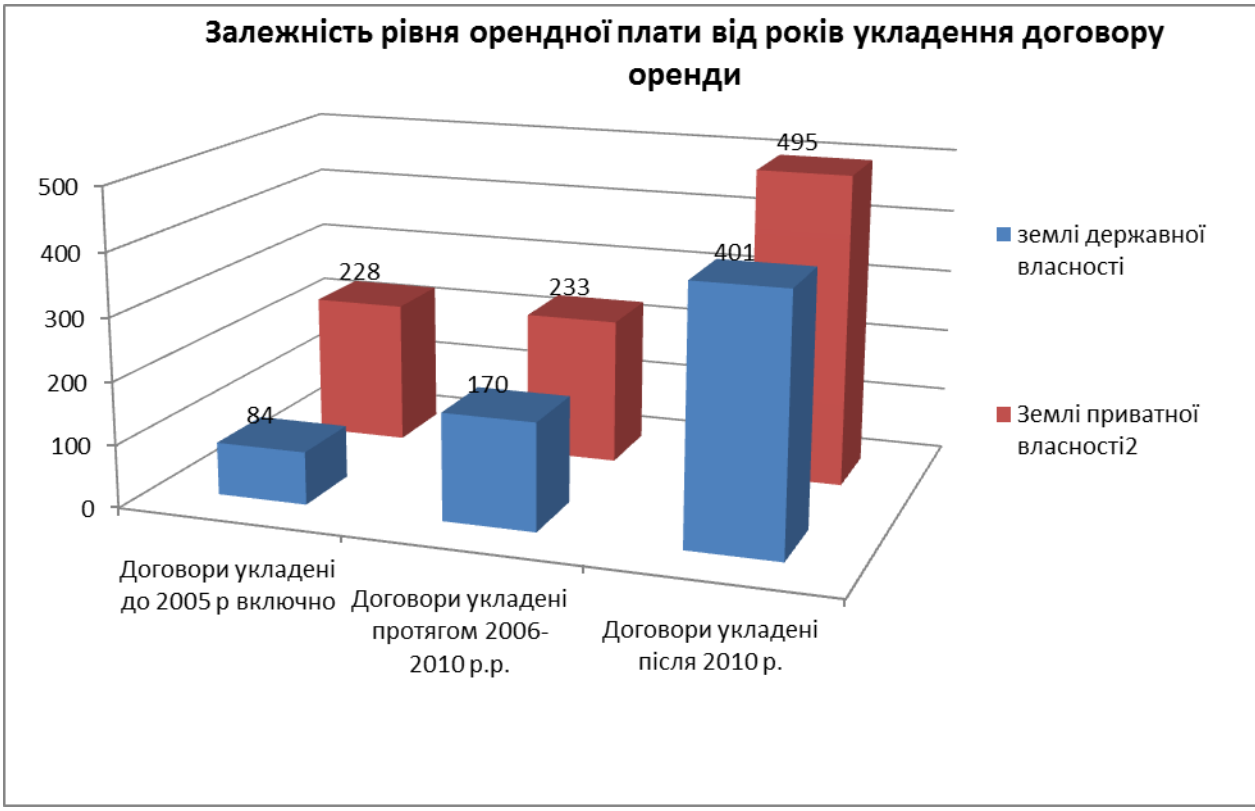

8. **Залежність середнього рівня орендної плати (вартісний вираз з розрахунку на 1 га) від строку договору оренди.**
   Результати дослідження засвідчили відсутність залежності рівня орендної плати від строку договору оренди у випадках оренди землі приватної власності. Рівень орендної плати, фактично, є однаковим для короткострокових (1-5 років) та довгострокових (понад 10 років) договорів оренди землі приватної власності. Водночас в договорах оренди земель державної власності зафіксовано значно вищий рівень орендної плати у довгострокових договорах оренди у порівнянні з короткостроковими і середньостроковими договорами**.** Різниця у рівні орендної плати у короткострокових та довгострокових договорах оренди земель державної власності становить 2 і більше разів.

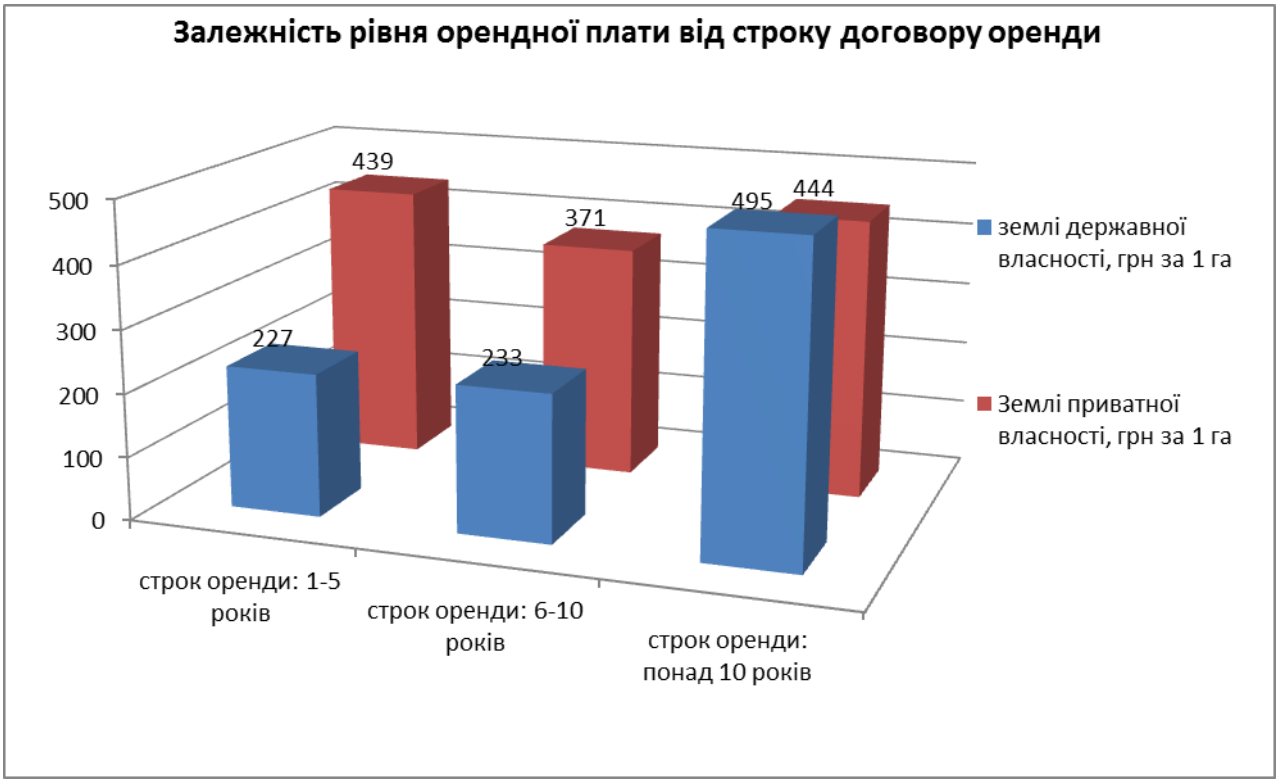

9. **Форма орендної плати**. У 92% проаналізованих договорів оренди землі приватної власності передбачено орендну плату у натуральній чи відробітковій формі або включене положення про можливість сплати орендної плати у натуральній чи відробітковій формі за згодою сторін. При цьому деталізовано натуральну форму оплати у 40% договорів: за результатами дослідження виключно натуральна форма оплати передбачена у 4% проаналізованих договорів оренди земель приватної власності, комбінована форма оплати (грошова та у натуральній формі) визначена у 36% договорів. Натомість лише в одному договорі оренди землі державної власності передбачена комбінована форма сплати орендної плати, у решти договорів цієї групи передбачена лише грошова форма.

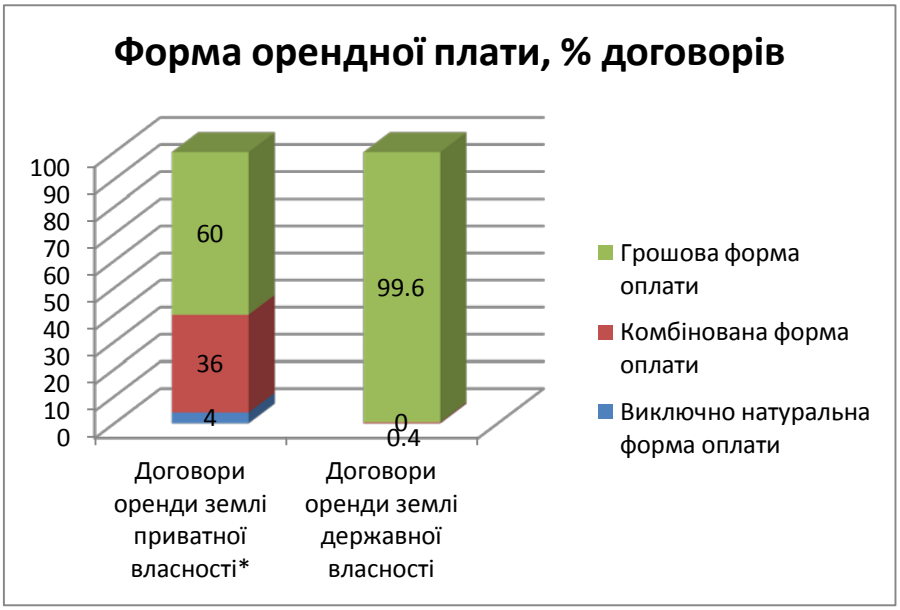

*При визначенні частки договорів із виключно натуральною і комбінованою формами орендної плати до уваги бралися лише договори із зазначенням у них певної деталізації орендної плати у натуральній формі.

10. **Натуральна форма орендної плати**. Важливим результатом дослідження є те, що порядок визначення ціни на продукцію, що використовується для орендних платежів, зафіксований лише у 25% проаналізованих договорів – у 50 договорах серед 196 договорів, у яких визначено сплату орендної плати у натуральній формі. Та навіть і такі договори містять положення, згідно з якими ціна продукції встановлюється правлінням чи адміністрацією сільськогосподарського підприємства. Отже, 3/4 власників земельних паїв, за умови отримання орендної плати у натуральній формі, ризикують отримати менше продукції, ніж вони передбачали б, через можливість маніпуляції із цінами на сільськогосподарську продукцію недобросовісними орендарями.

11. **Фіксація у договорах якісних показників продукції**. Згідно із дослідженням, лише у 4% договорів оренди землі приватної власності, у яких передбачена орендна плата у натуральній формі, зафіксовані якісні показники продукції, що використовується для розрахунку з орендодавцями. Та навіть у цих договорах зафіксована відносно слабка деталізація якості продукції, що використовуватиметься як орендна плата. Тобто, за таких умов землевласники несуть всі ризики бути ошуканими недобросовісними орендарями при отриманні орендної плати у натуральній формі: орендар може використовувати сільськогосподарську продукцію дуже низької якості як орендну плату.

12. **Фіксація у договорах місця постачання / отримання продукції**. Згідно із дослідженням, в жодному з договорів оренди землі приватної власності, у яких передбачена натуральна форма сплати орендної плати, не зафіксовано місця поставки сільськогосподарської продукції для розрахунку із землевласниками. Тобто в усіх випадках оренди землі існують ризики для землевласників щодо можливості отримати орендну плату у натуральній формі у незручних для землевласника місцях, наприклад в інших селах, аніж тих, де проживають землевласники та навколо яких розташовані орендовані земельні ділянки. Особливо ці ризики збільшуються для власників земельних паїв, якщо орендарями є великі сільськогосподарські підприємства (агрохолдинги), чиї землекористування територіально розпорошені.

13. **Індексація орендної плати**. За результатами дослідження, у 83% договорів оренди приватної землі передбачена індексація орендної плати та у 17% договорів такої індексації не передбачено. Відповідно до Закону України «Про оренду землі» можливість індексації орендної плати визначається сторонами орендного договору. Слід відзначити, що у 98% договорів оренди землі державної власності передбачена індексація орендної плати.

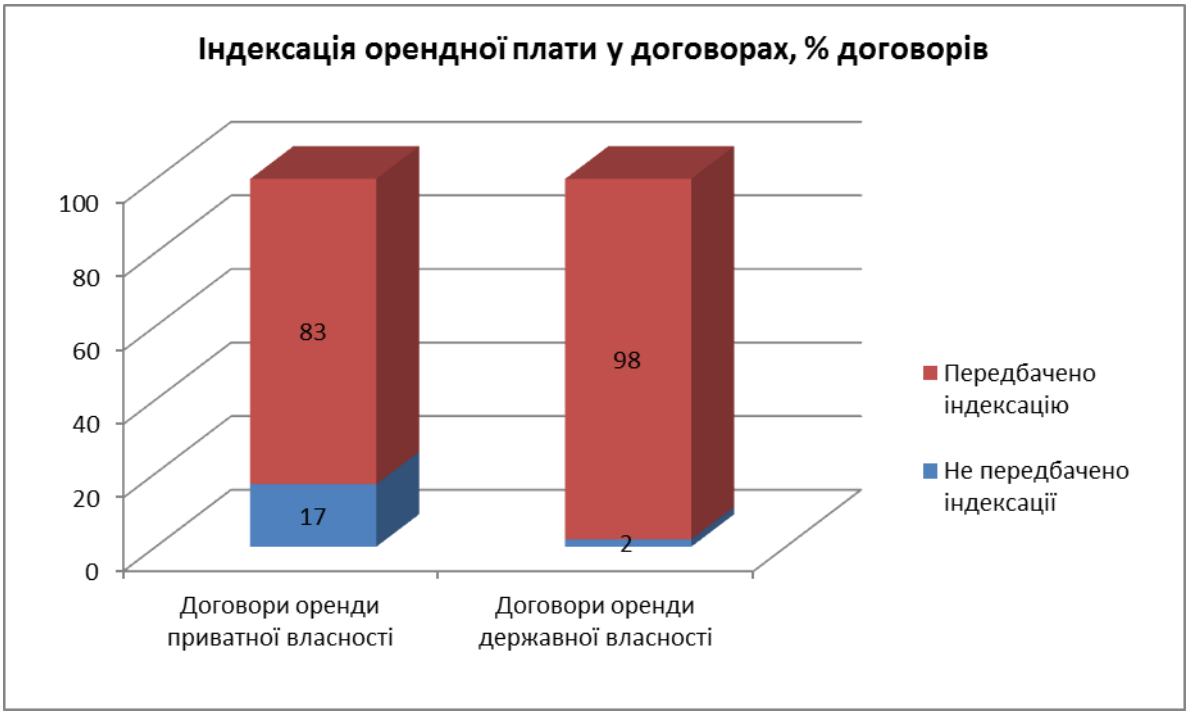

14. **Періодичність сплати орендної плати**. У 98% договорах оренди землі приватної власності передбачена сплата орендної плати один раз на рік, тоді як у 86% договорів оренди землі державної власності визначено, що орендна плата сплачується щомісячно. Слід відзначити, що щомісячна сплата орендної плати за використання землі державної власності передбачена податковим законодавством України.

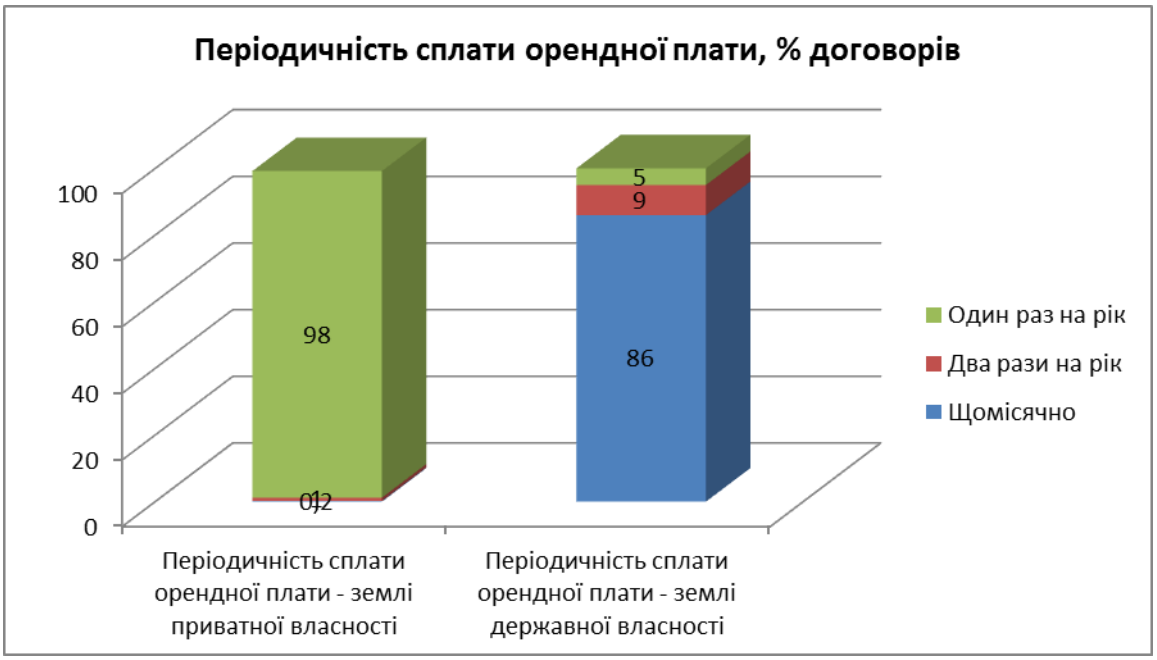

15. **Відповідальність орендарів за несплату або несвоєчасну сплату орендної плати.** За результатами дослідження, рівень цієї відповідальності (процент від суми за кожен день прострочення платежу) у 73% договорів оренди землі приватної власності визначено на рівні від 0.001% до 1%. При цьому у 68% договорів оренди землі державної власності ця відповідальність становить від 2% до 7.2%[2]. Також важливо відзначити, що у 9,3% договорів оренди землі приватної власності відповідальність за несплату орендної плати взагалі не визначена, тоді як лише в 1.7% договорів оренди землі державної власності не визначено цієї відповідальності. Загалом, можна зробити висновок, про значно вищий рівень відповідальності за несплату або невчасну сплату орендної плати у договорах оренди земель державної власності у порівнянні із договорами земель приватної власності.

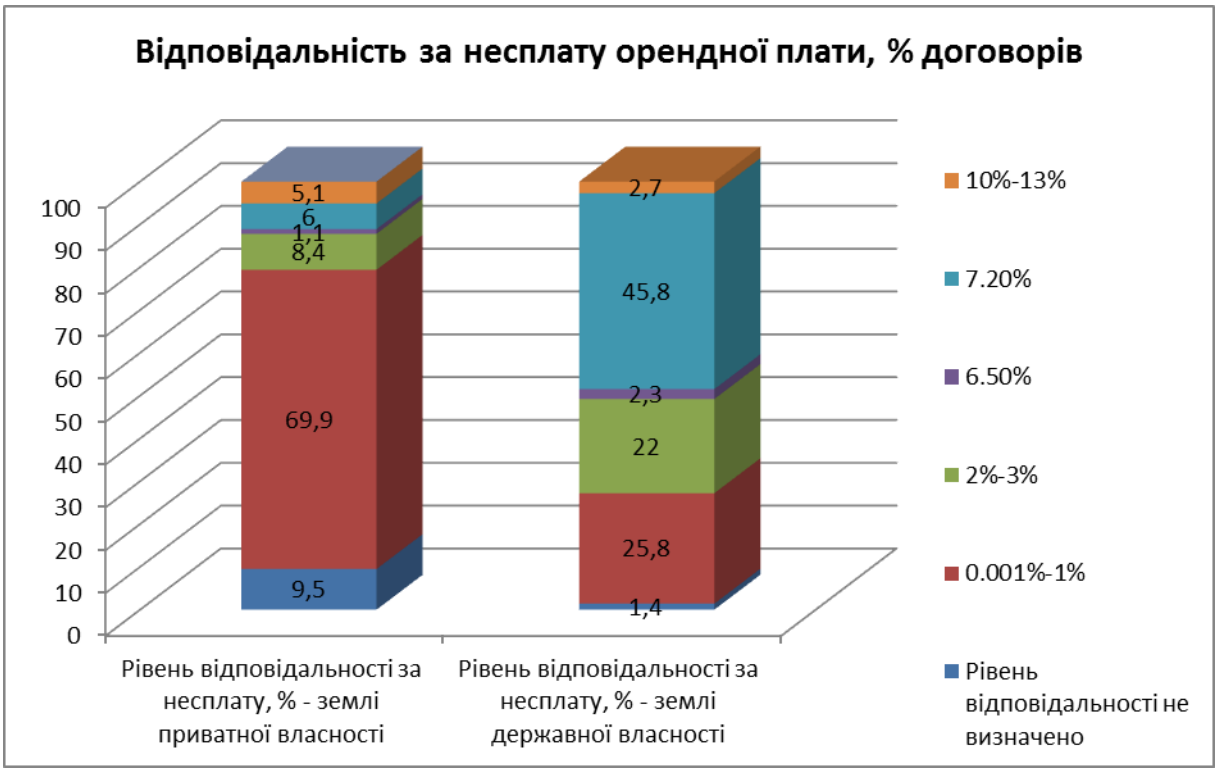

[2] Для обрахунку неустойки за несплату оплати часто використовується рівень облікової ставки НБУ. Для порівняльного аналізу всіх договорів використовувалася облікова ставка НБУ 2013 року (6.5% річних).

16. **Наявність умов збереження стану землі, обмежень щодо використання земель та дотримання сівозмін**. За результатами дослідження, у 95% договорів оренди землі як приватної, так державної власності, зафіксоване загальне положення щодо необхідності збереження стану об’єкта оренди, як це вимагається Законом України «Про оренду землі». Заборона використання землі способами, які призводять до втрати родючості землі, зафіксована у відповідно 3,1% договорів оренди земель приватної власності та 4,7% договорів оренди земель державної власності. Лише у 21 % договорів земель приватної власності зафіксовані положення щодо необхідності дотримання сівозмін, причому у жодному з цих договорів не визначено конкретного виду сівозмін. Також у менш, ніж 1% договорів оренди землі приватної власності зафіксовані обмеження щодо вирощування тих чи інших сільськогосподарських культур. У всіх договорах оренди земель державної власності відсутні положення щодо необхідності дотримання сівозмін чи щодо обмеження вирощування тих чи інших сільськогосподарських культур.

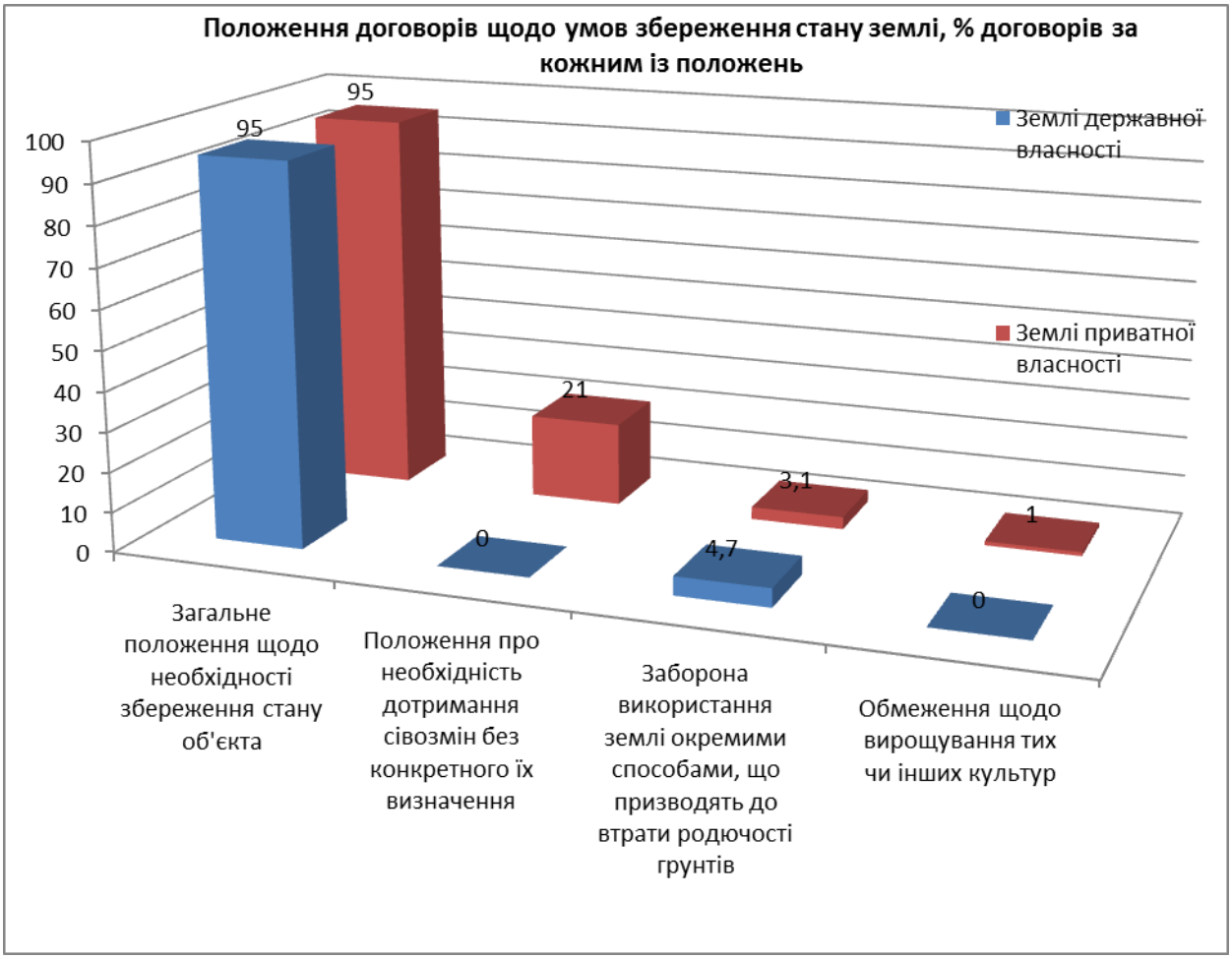

17. **Право на суборенду землі.** За результатами дослідження у 33,4% договорів оренди землі приватної власності та у 11,2% договорів оренди земель державної власності виявлені положення про можливість здачі землі орендарем у суборенду. У 15,2% договорів оренди землі приватної власності, де зафіксоване право орендаря на суборенду земельної ділянки, також передбачено отримання окремої згоди орендодавця на передачу орендарем землі в суборенду.

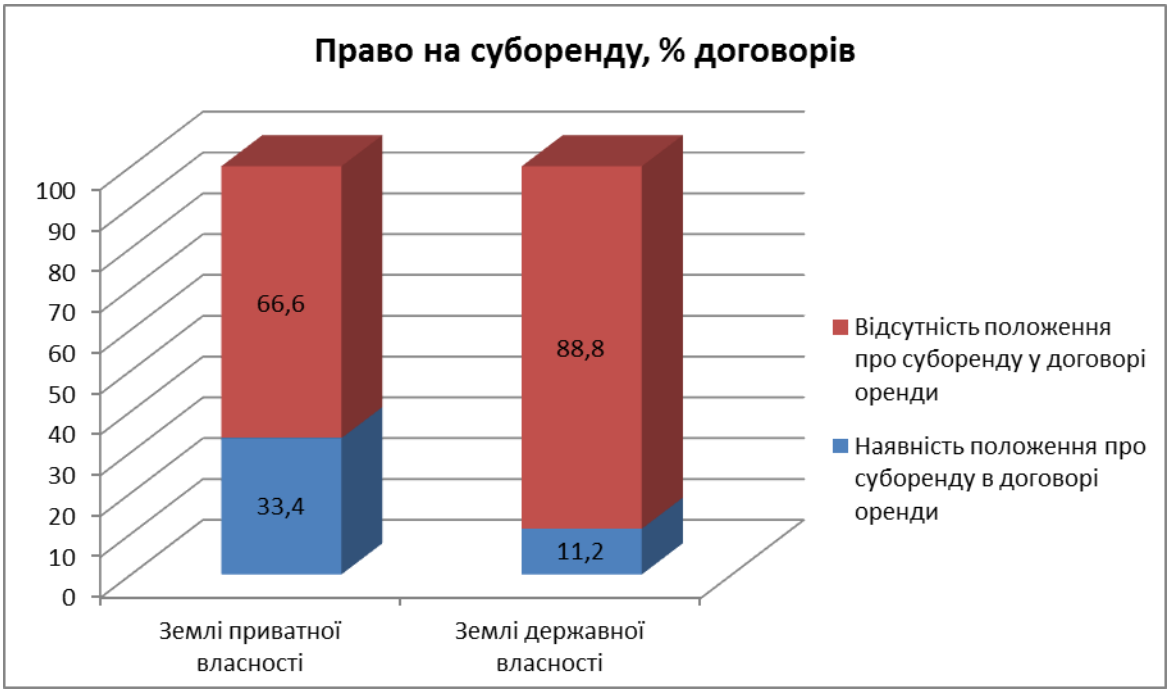

18. **Ідентичність положень договорів, укладених одним орендарем з декількома землевласниками.** Аналіз договорів оренди землі приватної власності, укладених одним орендарем із декількома землевласниками, чиї ділянки розташовані на одному полі, показав, що тексти таких договорів оренди є ідентичними, що ще раз підтверджує факт низького впливу окремого землевласника на формування умов договору оренди землі. Економічна цінність окремої земельної ділянки є значно меншою у порівнянні з цінністю цієї ж ділянки, якщо вона перебуває і використовується у складі єдиного земельного масиву, що утворює цілісне поле. Воно хоча й складається з низки окремих ділянок (паїв), але виступає привабливою виробничою одиницею для сільгоспвиробників. Однак власники паїв не отримують ніяких вигод від цінності цілого поля через неузгодженість їх дій по відстоюванню спільних інтересів. Адже при укладенні договорів оренди люди, здебільшого, погоджуються на умови, які пропонуються орендарями. Лише конкуренція серед орендарів нині надає певної динамічності ринку оренди землі. Самі ж власники паїв, будучи не організованими з метою захисту своїх земельних прав, не мають важелів впливу на формування умов оренди. А відтак вони не вбачають реальної можливості впливати на стан та умови оренди.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

З наведених вище результатів проведеного дослідження випливають наступні рекомендації щодо вдосконалення законодавства про оренду земель сільськогосподарського призначення та практики укладення і виконання договорів оренди землі, які посилять захист прав дрібних землевласників.

1. Через низьку правову обізнаність власників земельних паїв щодо умов оренди землі необхідним є продовження практики застосування типового договору оренди землі, обов'язкових для використання всіма учасниками ринку оренди землі. Справа в тому, що типовий договір оренди землі містить перелік усіх істотних та інших умов, які мають бути відображені у договорі оренди земельної ділянки сільськогосподарського призначення, а також варіанти відповідей (варіанти формулювання багатьох положень договору). Така інформаційна насиченість договору є дуже корисною для селян-орендодавців земельних ділянок, які необізнані з законодавством про оренду землі та не мають досвіду формулювання тексту договорів оренди землі. Оскільки Типовий договір оренди землі затверджений постановою Кабінету Міністрів України і є обов'язковим для використання при укладенні договорів оренди землі, то орендарі селянських земель, які беруть на себе ініціативу по підготовці договору оренди землі для підписання, не можуть «приховати» від селян важливі договірні положення, зокрема, обов'язки орендарів щодо збереження орендованих сільськогосподарських угідь, форм виплати орендної плати за землю тощо.

2. З метою зменшення для землевласників ризиків, пов'язаних з суб'єктивним визначенням орендарями якості та вартості сільськогосподарської продукції при отриманні селянами орендної плати у натуральній формі, вважаємо доцільним включати у договори оренди земель сільськогосподарського призначення положення щодо порядку визначення якості та ціни на сільськогосподарську продукцію, яка використовується для сплати орендної плати. В зв'язку з цим Міністерству аграрної політики та продовольства України доцільно розробити та затвердити Порядок визначення якості та вартості сільськогосподарської продукції, яка передається орендарями орендодавцям при сплаті орендної плати селянам за землю у натуральній формі. Це зменшило б простір для маніпуляцій з боку нечесних орендарів земельних ділянок у селян при укладенні договорів оренди землі та виплаті орендної плати низькоякісною продукцією, видаючи її за високоякісну, а також сприяло б захисту прав селян на справедливу орендну плату за землю.

3. З метою зменшення для землевласників ризиків, пов'язаних з суб'єктивним визначенням орендарями часу та місця передачі орендодавцям землі сільськогосподарської продукції при отриманні ними орендної плати у натуральній формі, вважаємо доцільним обов'язково включати у договори оренди землі положення щодо визначення умов та

місця поставки / отримання сільськогосподарської продукції, яка використовується для сплати орендної плати за землю. Як правило, місцем поставки сільськогосподарської продукції має бути місце проживання селянина, до домівки якого орендар має підвезти відповідну розміру орендної плати кількість сільськогосподарської продукції. Якщо ж умовами договору буде передбачено, що селянин-орендодавець землі самостійно забирає сільськогосподарську продукцію у орендодавця, то в договорі доцільно зазначати, що таке місце, де селянин одержує продукцію у рахунок орендної плати за землю, має бути розташоване у тому населеному пунктів, в якому проживає селянин.

4. Запровадити обов'язкову індексацію рівня орендної плати у договорах оренди землі. В даний час чинне законодавство про оренду землі передбачає проведення такої індексації за згодою обох сторін договору оренди землі – орендаря і орендодавця. Однак, у багатьох випадках орендареві вдається переконувати селянина-орендодавця землі у тому, що обов'язкова індексація орендної плати не є необхідною, або ж селяни підписують незаповнені бланки договорів оренди землі,а орендарі після цього вносять у договір ті положення, які їм вигідні. Тому запровадження обов'язковості індексації рівня орендної плати у договорах оренди землі сприятиме захисту прав селян на справедливу орендну плату за їх землю.

5. З метою стимулювання виконання орендарями зобов'язань щодо сплати орендної плати за землю є доцільним застосування такого рівня відповідальності орендаря за несплату чи несвоєчасну сплату орендної плати за землю, який передбачений Податковим кодексом України за несплату чи несвоєчасну сплату орендної плати за землі державної та комунальної власності. Як засвідчили результати дослідження, через відсутність балансу інтересів сторін в орендних відносинах, у майже 10% договорів оренди приватної власності відсутня будь-яка відповідальність за несплату або несвоєчасну сплату орендної плати за землю.

6. З метою посилення вимог щодо збереження якості ґрунтів орендованих земель пропонуємо включати у договори оренди земель сільськогосподарського призначення положення про обмеження періодичності вирощування окремих сільськогосподарських культур на орендованій ділянці. З цією метою Міністерство аграрної політики та продовольства України має розробити агротехнологічні рекомендації чергування сільськогосподарських культур для кожного району, на підставі Постанови від 11.02.2010 «Про затвердження нормативів оптимального співвідношення культур у сівозмінах в різних природно-сільськогосподарських регіонах», із зазначенням мінімальних термінів повернення однієї і тієї ж сільськогосподарської культури на земельну ділянку та довести ці рекомендації до відома селян-орендодавців землі.

7. Посилити роз'яснювальну роботу серед землевласників щодо підстав та механізмів розірвання договорів оренди з їхньої ініціативи за невиконання орендарем договірних зобов'язань як можливого засобу

захисту земельних прав землевласників. Така роз'яснювальна робота має здійснюватися фахівцями Міністерства юстиції України в рамках безоплатної правової допомоги населенню, а також спеціалістами Міністерства аграрної політики та продовольства України у місцях проживання селян-орендодавців землі.

8. Органам державної реєстрації прав на нерухоме майно слід звертати увагу на відповідність положень договорів оренди землі вимогам Закону України «Про оренду землі», зокрема, щодо вчасного інформування орендарями землевласників про намір подовжити договір оренди землі. При реєстрації права оренди землі, яке здійснюється при поданні до Державної реєстраційної служби України договорів оренди землі**,** державні реєстратори повинні перевіряти не тільки факт заповнення всіх пунктів у договорі оренди землі, який, зазвичай**,** є копією Типового договору оренди землі, а й аналізувати, чи всі положення договору оренди землі, поданого для реєстрації права оренди землі, відповідають вимогам законодавства України. Доречно вивчити альтернативний підхід залучення на місцях громадських об'єднань до перевірки договорів оренди на предмет дотримання законодавства та недопущення положень, які значно порушують баланс інтересів в орендних правовідносинах.

9. Вдосконалити механізм перегляду рівня орендної плати протягом дії договору оренди землі з тим, щоб розмір орендної плати відповідав ринковій вартості права оренди землі. З цією метою Міністерство аграрної політики та продовольства України має розробити проект нової Методики нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення, яка передбачала б наближення рівня нормативної грошової оцінки таких земель до ринкових цін на сільськогосподарські землі, та подати цю Методику на затвердження Кабінету Міністрів України. Після її прийняття Міністерство аграрної політики має здійснювати моніторинг ринкових цін на землі сільськогосподарського призначення та їх співвідношення з нормативною грошової оцінкою цих земель з тим, щоб і сільськогосподарські товаровиробники-орендарі, і селяни-орендодавці земельних ділянок могли отримувати об'єктивну інформацію про відповідність орендної плати за земельні ділянки рівню ринкових цін на сільськогосподарські землю та вносити відповідні корективи у договори оренди землі за згодою сторін, а у випадку відсутності такої згоди – за рішенням суду.

10. З метою захисту інтересів землевласників доцільно відмовитися від ідеї встановлення у законодавстві обов'язкового мінімального строку оренди землі. Водночас має всебічно підтримуватися практика встановлення у договорах оренди земель сільськогосподарського призначення орендної плати за принципом: чим довший строк оренди землі, тим вищий рівень орендної плати. Зокрема, доцільно також передбачати у договорах оренди таких земель поетапне збільшення розміру орендної плати протягом строку оренди, який може бути тривалим. У такому разі у

договорах будуть задекларовані серйозні наміри орендарів щодо ведення аграрного виробництва на орендованих землях, а дрібні землевласники розумітимуть переваги від передачі своєї власності в оренду на довгий строк.

Підготовка цього звіту стала можливою завдяки підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) у рамках проекту АгроІнвест

Проект USAID АгроІнвест
Вул. Володимирська, 4, Київ, 01025
Тел.: +38 (044) 232-9755
Факс: +38 (044) 232-9755
Веб-сайт: www.agroinvest.org.ua